

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 11(29) 2023

Київ – 2023

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")

Issue № 11(29) 2023

Kiev – 2023

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2023. № 11(29) 2023. С. 758

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук з державного управління» (Рішення від 17.07.2023, № 4/7-23)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології
Наталії Калиновської.*

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григоріївна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартенева Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвождєвич Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

11. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
12. Гудзь Наталя Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опольського університету, доцент кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
13. Гуменикова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придніпурської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
14. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
15. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
16. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
17. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
18. Інжигевська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
19. Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
20. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
21. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
22. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
23. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
24. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
25. Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
26. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
27. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (Хмельницький, Україна)
28. Крайник Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
29. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
30. Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
31. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
32. Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
33. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
34. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
35. Марушева Александра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
36. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
37. Мігенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
38. Мігенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
39. Мідельський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
40. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
41. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
42. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
43. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
44. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
45. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
46. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
47. Приходькіна Наталя Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
48. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
50. Трушкіна Наталя Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
51. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
52. Філіппова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
53. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
54. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
55. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
56. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
57. Шевченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
58. Яковичка Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Алексєєва С.В.** 14
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ПІД ЧАС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Атаманчук П.С., Атаманчук В.П.** 23
НАВИЧКИ, УМІННЯ, ПЕРЕКОНАННЯ, – ВИЩІ ОРІЄНТИРИ СФОРМОВАНОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТА СВІТОГЛЯДНИХ ЯКОСТЕЙ ІНДИВІДА
- Бакум З.П., Негуляєва А.О.** 36
МАТЕМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ЇЇ КОМПОНЕНТИ В НАВЧАННІ МОВИ
- Волошенко М.О., Гузенко В.А.** 47
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ПСИХОЛОГАМИ ОК «АНАТОМІЯ ЦНС ТА ФІЗІОЛОГІЯ ВНД» І ОК «ПАТОПСИХОЛОГІЯ»
- Гагарін М.І.** 61
ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Грицак Н.Р.** 71
ПОЗИТИВНА МОТИВАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Гуц Н.А.** 83
ЦИФРОВЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ НА ТЛІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
- Дороніна Т.О., Віхрова О.В.** 93
МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН КРИВОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

- Дороніна Т.О., Поляковська О.О.** 103
ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ В АДМІНІСТРАЦІЇ ЗВО: РОБОТА З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ЯК УПРАВЛІНСЬКА ПРОБЛЕМА
- Дороніна Т.О., Щербина С.М.** 113
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ АНАЛІЗУ СИТУАЦІЇ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТІ НУШ
- Драч О.І., Миронова І.М.** 127
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
- Дубовик С.Г., Сергієнко Т.С.** 141
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «СЛОВО. ЗНАЧЕННЯ СЛОВА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
- Смельянова Т.В., Ярхо Т.О., Легейда А.В., Легейда Д.В.** 153
УВАГА ЯК ДИНАМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
- Залізник А.М.** 164
ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТА ТА БАТЬКІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ
- Ільницька Л.В.** 177
АНАЛІЗ ВИХОВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ІСТИННОГО БАЧЕННЯ ОБРАЗУ ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМА У ПОРТРЕТНИХ ПРОЕКЦІЯХ ЗІНОВІЯ ТОЛКАЧОВА
- Кірдан О.Л., Кудла М.В., Прищепя С.М.** 188
ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ
- Козак Т.В.** 201
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ НА КУРСІ «ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИТЯЧОГО ДИЗАЙНУ»
- Корольова Н.Л., Ткаченко Л.М., Горват Г.Т.** 210
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХІРУРГІЧНИХ ВІДДІЛЕНЬ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ ІТ ТЕХНОЛОГІЙ

- Космідайло І.О., Набок-Бабенко Ю.С., Резнік Т.П.** 223
МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ФОРМУВАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЮ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ОНЛАЙН-ІГОР
- Кравець Н.П., Конопацька О.С.** 237
ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ У СПЕЦІАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
- Красовська О.О., Бляшин І.Я., Колядич І.П., Наумчук П.М.** 247
РОЛЬ ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ У СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Кузьменко В.В.** 260
РОЗВИТОК ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ КЕРІВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ УКРАЇНИ У 70-80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ
- Меленишин Н.Б., Буяновська В.В., Віхренко Т.С.** 269
РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ І ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНИХ ГАЛУЗЕЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
- Орел Ю.Л., Дерді Е.Т., Лівандовська І.А.** 281
СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ
- Пахомова Т.О., Зенкіна В.І.** 294
МЕХАНІЗМИ ТА ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
- Певень К.О., Хміль Н.А., Макогончук Н.В.** 306
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЗМІНУ ТРАДИЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ: АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ
- Приходько В.В., Шевяков О.В., Шевченко О.А., Вілянський В.М.** 317
ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО СВІТОГЛЯДУ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Рудницька-Юрійчук І.Р.** 327
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТНОМУ МАЛЮВАННЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

- Синишина В.М.** 341
 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Сосяк М.М.** 352
 ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФАХОВОЇ МЕТОДИКИ
- Станкевич-Волосянчук О.І., Колодій В.А., Молнар-Бабіля Джосія Імреївна** 365
 СУЧАСНА ВИЩА БІОЛОГІЧНА ОСВІТА: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ ДИСКУРС
- Фенцик О.М., Пинзеник О.М.** 378
 ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОСВІТИ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
- Філоненко Л.В.** 390
 ОСОБЛИВОСТІ ПРОКРАСТИНАЦІЇ У ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ В УМОВАХ ВІЙНИ
- Харківська А.А.** 400
 ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ЕТИКА СУЧАСНОГО ОСВІТЯНИНА
- Чжан Хао, Боярська-Хоменко А.В.** 409
 РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З МУЗИКИ: ДОСВІД КНР
- Штангрет Г.З., Приймак В.М., Люльчак С.Ю.** 419
 ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE MEET ДЛЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА

СЕРІЯ «Психологія»

- Ordatii N.M.** 432
 FORMATION OF THE SUBJECT ATTITUDE OF EDUCATORS TOWARDS THE SURROUNDING ENVIRONMENT OF HIGH SCHOOLS
- Візнюк І.М., Долинний С.С.** 440
 ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Галушак В.В. <i>ОСОБИСТІСНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ОРГАНІЧНА УМОВА УСПІШНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ</i>	451
Гірченко О.Л., Глушков А.В., Смокова Л.С., Шеленкова Н.Л., Вдовіченко О.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СПРИЙМАННЯ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ</i>	464
Гуменюк Н.Я. <i>АРТ-КОУЧИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛІВ</i>	475
Карнаух Л.П. <i>ОСНОВНІ СМИСЛОВІ КОНСТРУКТИ ОБРАЗУ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЕТНІЧНОГО ОБРАЗУ «Я»/«ІНШИЙ»</i>	484
Карнаух Л.П., Авраменко О.О. <i>ІСТОРИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОГЛЯДІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА ПРОБЛЕМУ ВИХОВАННЯ БЕРЕЖЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО СВОГО ЖИТТЯ У ДІТЕЙ</i>	493
Косташ Л.М. <i>КОГНІТИВНА РЕГУЛЯЦІЯ ЕМОЦІЙ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТА</i>	505
Курова А.В. <i>ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я</i>	515
Львовичкіна А.М. <i>БАЗОВІ ПРИНЦИПИ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ</i>	529
Несправа М.В., Майборода О.Л., Карпінська Н.В. <i>МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ</i>	541
Ордановська О.І., Осипенко О.В., Єфремов О.М. <i>ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	550

- Погоріленко А.В.** 566
КРОС-ЮРИСДИКЦІЙНЕ ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ГУМАНІСТИЧНОЇ ІДЕЇ ЦІННОСТІ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ
- Скоробогатова О.В., Бакурідзе Н.Г., Інжисєвська Л.А.** 594
ПИТАННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЙОГО ПІДТРИМКА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ
- Соколова Г.Б.** 604
ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ
- Стрижак А.Є.** 616
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПОНЕНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАННІ
- Тарасенко А.М.** 628
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ

СЕРІЯ «Медицина»

- Kusliy Yu.Yu., Gunas I.V., Fomin O.O., Lazarenko Yu.V.** 638
CORRELATIONS OF THE INDICATORS OF THE DISTANCE OF THE SHOT AND THE TYPE OF CLOTHING WITH THE FEATURES OF DAMAGE AND GUNSHOT RESIDUE WHEN USING THE FORT 12R AND AE 790G1 PISTOLS
- Perebetiuk A.M., Kozlov S.V., Gunas I.V., Prokopenko S.V., Sorokoumov V.P.** 648
SPECIFICS OF GUNSHOT RESIDUE DEPOSITION WHEN USING "FORT 9R" AND "FORT 17R" PISTOLS AT DIFFERENT DISTANCES
- Protsailo M.D., Dzhyvak V.G., Krycky I.O., Levenets S.S., Horishniy I.M., Rohalska Ya.V., Mochulska O.M.** 658
FEATURES OF BIRTH FRACTURE OF THE HIP IN A NEWBORN
- Vysochyna I.L., Kramarchuk V.V.** 669
SALIVARY TOXIC METALS AND LOCAL IMMUNITY IN YOUNGER SCHOOL-AGE CHILDREN WITH RECURRENT RESPIRATORY INFECTIONS

- Борисюк І.Ю., Фізор Н.С., Рокунь Дарина-Марія В.** 680
*РЕВМАТИЧНА ХВОРОБА НА ТЛІ ХРОНІЧНОГО ТОНЗИЛІТУ:
ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ*
- Верещако Р.І., Піскорський О.О.** 691
*РОЛЬ МЕДІАСТИНОСКОПІЇ У ВИЗНАЧЕННІ N-СТАТУСУ У
ХВОРИХ НА НЕДРІБНОКЛІТИННИЙ РАК ЛЕГЕНІ*
- Курікеру М.А.** 701
*КЛІНІКО-НЕВРОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ПАЦІЄНТІВ У ГОСТРОМУ
ПЕРІОДІ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЇ ТРАВМИ РІЗНОГО СТУПЕНЯ
ТЯЖКОСТІ*
- Москалюк О.П., Рябоконт М.О.** 712
*РОЛЬ ДІАГНОСТИЧНОЇ ТА ЛІКУВАЛЬНОЇ ЛАПАРОСКОПІЇ У
ВЕДЕННІ НЕПЛІДДЯ*
- Надашкевич О.Н., Макагонов І.О., Вергун А.Р., Кіт З.М., Вергун О.М.,
Олексюк О.Б., Шалько І.В.** 721
*ПОЛІПИ ЕНДОМЕТРІЯ У ПАЦІЄНТОК ФЕРТИЛЬНОГО ВІКУ:
КЛІНІЧНИЙ ДОСВІД КОМПЛЕКСНОЇ УЛЬТРАЗВУКОВОЇ ТА
ПАТОМОРФОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ*
- Повч О.А., Курбанов А.К., Лобода С.С.** 733
*ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ*
- Хоменко І.М., Шевчук Т.В., Панчук О.Ю.** 745
*ПІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ЗМІН ПРОВІДНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗА РІЗНИХ УМОВ НАВЧАННЯ*

Шановні колеги!

Вітаю із виходом чергового номеру фахового журналу «Перспективи та інновації науки».

Цікаві та змістовні статті розміщені в ньому, що є серйозним доробком для «наукового фронту».

У поточному номері ви познайомитеся із аспектами щодо: актуалізації проблеми забезпечення громадянсько-патріотичного виховання майбутніх офіцерів у військових закладах вищої освіти; впливу інтерактивних форм навчання на розвиток активності та самостійності здобувачів у процесі психологічної освіти; вивчення форм впровадження патріотизму в закладах освіти на підґрунті українських традицій; змісту і сутності образу держави в контексті етнічного образу «я»/«інший» та ін.

Бажаю виданню довгого творчого шляху на користь процвітання України, а колективу редакції — успіхів у справі поширення на світовій арені об'єктивної інформації з широкого кола питань, що характерне для журналу.

Запрошую до співпраці.

З повагою,

**голова редакційної колегії,
директор Видавничої групи «Наукові перспективи»,
кандидат наук з державного управління, доцент,
Лауреат премії Президента України для молодих вчених,
Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим** **Жукова І.В.**

Шановні колеги!

Вітаю вас із виходом чергового номеру фахового журналу категорії Б «Перспективи та інновації науки».

За останні роки журнал набув репутації видання з потужним професійним потенціалом і високою видавничо-редакційною культурою.

Він користується великою і заслуженою повагою у широкого кола читачів.

Бажаю професійному колективу Видавничої групи «Наукові перспективи», авторам, читачам здоров'я, щастя, перемог, успіху, розуміння і підтримки колег, однодумців, близьких!

**З повагою,
Заступник директора з навчально-педагогічної
та освітньо-проектної діяльності
Волинського інституту
післядипломної педагогічної освіти**

Рубльова Н.О.

УДК 373.3.31

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-141-152](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-141-152)

Дубовик Світлана Григоріївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0000-0002-8564-0693>

Сергієнко Тетяна Сергіївна студентка Факультету педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0009-0009-4480-328X>

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «СЛОВО. ЗНАЧЕННЯ СЛОВА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. В статті проаналізовано організацію роботи вчителя з вивчення розділу «Слово. Значення слова» в початковій школі. Надано характеристику базовим поняттям дослідження. Розглянуто лінгводидактичні основи вивчення розділу «Слово. Значення слова» у практиці початкового навчання української мови, важливі аспекти початкового навчання української мови та лінгводидактичні принципи реалізації цих аспектів. Досліджено теоретичні підходи до опрацювання лексикологічних одиниць у початковій школі, а саме: основні напрями роботи щодо формування лексикологічних умінь молодших школярів, методику формування лексикологічних умінь учнів початкової школи (підготовчий, спеціальний і аспектний етап удосконалення лексикологічних умінь). Обґрунтовано організаційно-методичні основи вивчення розділу «Слово. Значення слова» на уроках української мови в 2-4 класах. Доведено, що методична система роботи з формування лексикологічних умінь учнів початкової школи має передбачати застосування доцільних форм організації навчальної діяльності молодших школярів. З метою успішного розвитку вмінь учнів із лексикології необхідно надавати перевагу активним формам роботи – роботі в парах і роботі в малих групах, які забезпечать залучення всіх молодших школярів до активної мовленнєвої діяльності. Для досягнення ефективності у виконанні лексикологічних вправ необхідно враховувати певні методичні умови: активізацію когнітивної діяльності дітей, зв'язок з лексикою підручника та з предметом мови, який вивчається, використання «конфліктних» слів, зв'язок з опрацюванням зв'язних висловлювань різних типів і стилів, використання візуалізації, таких як об'єкти або зображення, і поступове ускладнення вправ. Використання вчителем різних лексичних вправ сприятиме розширенню та збагаченню словникового запасу учнів, а також розвитку їх навичок вибору слів зі свого словника, які найкраще відображають зміст висловлювання.

Доведено, що реалізація всіх зазначених специфічних лінгво-методичних принципів при вивченні лексикологічних понять надає сучасному вчителю початкових класів закладу загальної середньої освіти можливість забезпечити органічний взаємозв'язок розділу «Слово. Значення слова» з граматиною, стилістикою, зв'язним мовленням учнів, сприятиме формуванню досконалих усних і письмових висловлювань.

Ключові слова: слово, мова, лексика, лексологія, лексикологічна одиниця, початкова школа, урок української мови.

Dubovyk Svitlana Hryhoriivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education, Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv University, <https://orcid.org/0000-0002-8564-0693>

Serhiienko Tetyana Serhiyivna Student of the Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv University, <https://orcid.org/0009-0009-4480-328X>

ORGANIZATION OF THE TEACHER'S WORK IN STUDYING THE SECTION «WORD. MEANING OF THE WORD» IN PRIMARY SCHOOL

Abstract. The article analyzes the organization of the teacher's work in studying the section «Word. The meaning of the word» in primary school. The basic concepts of the research are described. The linguistic didactic foundations of the study of the section «Word. The meaning of the word» in the practice of primary education of the Ukrainian language, important aspects of primary education of the Ukrainian language and linguistic didactic principles of implementation of these aspects. Theoretical approaches to the development of lexicological units in primary school were studied, namely: the main directions of work on the formation of lexicological skills of younger schoolchildren, the methodology of formation of lexicological skills of primary school students (preparatory, special and aspect stage of improving lexicological skills). The organizational and methodological foundations of the study of the section «Word. The meaning of the word» in Ukrainian language lessons in grades 2-4. It has been proven that the methodical system of work on the formation of lexicological skills of primary school students should provide for the use of appropriate forms of organizing educational activities of younger schoolchildren. In order to successfully develop students' skills in lexicology, it is necessary to give preference to active forms of work - work in pairs and work in small groups, which will ensure the involvement of all younger schoolchildren in active speaking activities. In order to achieve efficiency in the performance of lexical and logical exercises, certain methodological conditions must be taken into account: the activation of children's cognitive activity, the connection

with the vocabulary of the textbook and the language subject being studied, the use of «conflicting» words, the connection with the development of coherent expressions of various types and styles, use of visualization such as objects or pictures, and progressively more difficult exercises. The teacher's use of various lexical exercises will contribute to the expansion and enrichment of students' vocabulary, as well as the development of their skills in choosing words from their dictionary that best reflect the meaning of the statement.

It is proven that the implementation of all the specified specific linguistic and methodical principles in the study of lexicological concepts provides a modern teacher of elementary grades of a general secondary education institution with the opportunity to ensure the organic relationship of the section «Word. The meaning of the word» with grammar, stylistics, coherent speech of students will contribute to the formation of perfect oral and written expressions.

Keywords: word, language, vocabulary, lexicology, lexicological unit, elementary school, Ukrainian language lesson.

Постановка проблеми. Робота над вивченням лексичного матеріалу в початкових класах має велике загальноосвітнє і практичне значення. Роботі над словом приділяється чільне місце в типовій освітній програмі з української мови для 1-4 класів, оскільки початкове ознайомлення з лексичними одиницями є базою подальшої мовної освіти в основній школі. Необхідність реалізації лінгвістичної лінії в процесі освіти молодшого школяра зумовлює потребу пошуків нових шляхів у розвитку мовлення учня та поглибленні його знань про слово як структурний елемент усієї системи сучасної української літературної мови. Таким чином, доцільним є дослідження організації роботи вчителя з вивчення розділу «Слово. Значення слова» в початковій школі.

Проблема дослідження організації роботи вчителя з вивчення розділу «Слово. Значення слова» на уроках української мови в 2-4 класах полягає в необхідності виявлення найефективніших методів та прийомів викладання даного матеріалу, які б допомагали залучати учнів до навчального процесу та забезпечували оптимальний рівень засвоєння матеріалу.

Однією з ключових проблем є підбір належного рівня складності матеріалу для учнів даного вікового діапазону, щоб не перевантажувати їх і не знижувати мотивацію до навчання. Крім того, необхідно забезпечити інтерактивність уроків, використовуючи різноманітні методи навчання, такі як гра, діалог, імітаційна діяльність тощо. Також важливо розробляти індивідуальний підхід до кожного учня, залучати їх до активної участі в процесі навчання та навчати самостійності та критичного мислення.

Отже, проблема дослідження організації роботи вчителя з вивчення розділу «Слово. Значення слова» на уроках української мови в 2-4 класах полягає в розробці оптимальних методів та прийомів викладання матеріалу, які б забезпечували ефективно засвоєння учнями навчального матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням опрацювання лексикологічних одиниць у початковій школі приділяють увагу багато авторів, серед яких С.П. Бевзенко, М.С. Вашуленко, Н.Я. Грипас, С. Г. Дубовик, С.І. Дорошенко, М.Г. Зубков, А.П. Каніщенко, Т.О. Ладиженська, В.Я. Мельничайко, М.М. Наумчук, М.Я. Плющ, Н.М. Сіранчук, В.О. Терещенко, О.Н. Хорошковська, Шкапенко К.О. та ін.

Результати аналізу наявних досліджень засвідчили, що в сучасних умовах проблеми організації роботи вчителя з вивчення розділу «Слово. Значення слова» в початковій школі все ще залишаються актуальними і тому потребують детального вивчення і подальшого розроблення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Чинною методикою навчання української мови в початковій школі недостатньо приділяється уваги застосуванню інтерактивних методів викладання. Для ефективного засвоєння матеріалу необхідно застосовувати інтерактивні методи навчання, які допомагають залучати учнів до навчального процесу та активізувати їхню пізнавальну діяльність. Такі методи включають роботу в групах, виконання проектів, дослідницьку діяльність, рольові ігри тощо. Використання сучасних технологій. Використання сучасних технологій, таких як комп'ютерні програми, інтерактивні дошки, відеоуроки, може значно полегшити процес вивчення матеріалу та зробити його цікавішим для учнів.

Поза увагою залишається розробка системи оцінювання засвоєння матеріалу. Важливо створити методику оцінювання знань учнів, що б допомагала вчителю визначати, наскільки добре діти засвоїли навчальний матеріал. Така система оцінювання має бути об'єктивною та прозорою, щоб учні могли зрозуміти свій рівень знань та розуміння.

Таким чином, учителям початкової школи доводиться шукати оптимальні методи, прийоми, форми і засоби навчання української мови й мовлення, спрямовані на формування лексикологічних умінь молодших школярів.

Мета статті. Проаналізувати теоретичні підходи до опрацювання лексикологічних одиниць у початковій школі та обґрунтувати організаційно-методичні основи вивчення розділу «Слово. Значення слова» на уроках української мови в 2-4 класах.

Виклад основного матеріалу. У програмі з української мови для початкових класів чітко виділено два взаємозв'язаних складники – мовленнєвий розвиток учнів і їхня мовна освіта. Важливі аспекти початкового навчання української мови це взаємодіємо усно; взаємодіємо письмово; досліджуємо медіа; досліджуємо мовні явища. Лінгводидактичні принципи реалізації цих аспектів такі [1]:

- забезпечення органічного зв'язку мови і мовлення, мовлення і мислення, постійне тренування учнів у висловлюванні думок;
- мовні знання не самоціль, а засіб формування й удосконалення структури думки, що виявляється в побудові висловлювань;

– знання, уміння й навички розглядаються як умова і компонент розвивального навчання, як основа формування в учнів мовно-мовленнєвої компетентності.

Слово є основною функціонально-структурною одиницею мови [6].

Слово – це основна, базова одиниця мови, яка служить для називання предметів, властивостей, дій і процесів. У словах реалізуються думки й почуття людини. Зі словами пов'язані всі інші одиниці мови. Всю сукупність слів у мові та всю сукупність значень, які закріпились за словами в процесі багатовікового користування мовою прийнято називати терміном лексика. Під поняттям «сукупність усіх слів» треба розуміти не просто суму їх, а струнку і складну систему лексичних одиниць мови, в їхніх взаємозв'язках і залежностях, що виявляється в процесі мовлення. А реальний зміст слова, те, що слово називає і що закріплене традицією у свідомості мовців називають лексичним значенням [9].

Слово називає предмет, але цим не вичерпується зміст поняття «лексичне значення». Мова не змогла б виконувати комунікативну функцію, якби в кожного окремо взятого предмета була окрема назва. Слово називає конкретний предмет, усі інші предмети даного виду, визначає поняття про цей клас предметів. Це означає, що слово узагальнює своїм лексичним значенням основні ознаки цілого класу предметів і формує загальне поняття про них. Словами називають й абстрактні поняття, виражають людські емоції, настрої, переживання. Будь-яка синтаксична коонструкція (словосполучення, речення, зв'язне висловлювання) складається з окремих слів, які сполучаючись між собою за смислом і граматично, розташовуються в потрібній послідовності. Отже, досконале оволодіння словом, є важливим фактором успішного використання лексики як мовновиражального засобу.

Лексика формує неповторну «мовну картину світу», що в різних мовах має свою специфіку [5, с. 291].

Розділ науки про мову, який вивчає лексику, тобто словниковий склад мови й слово як його основну одиницю називають лексикологією.

Лексикологія розглядає словниковий склад мови в таких аспектах:

- лексика споконвічна (питома, незапозичена) і лексика запозичена;
- загальноживана і професійна;
- нейтральна і стилістично-зabarвлена;
- активна і пасивна;
- нова і застаріла тощо.

У лексикології вивчаються однозначні й багатозначні слова, омоніми, пароніми, синоніми, антоніми, діалектизми й жаргонізми.

У початковій школі лексикологія як самостійна галузь науки про мову не викладається. Молодші школярі незначно засвоюють словниковий запас, зокрема знають практично пряме і переносне значення слів, багатозначність, омонімію, синонімію та антонімію в розділі «Слово. Значення слова».

М. Вашуленко виокремив чотири основні напрями роботи щодо формування лексикологічних умінь молодших школярів [2, с. 136–137]:

1. Лексичний аналіз мови художніх текстів. Цей напрямок роботи спрямований на виявлення незнайомих слів, уточнення відтінків значення окремих слів і словосполучень; визначення слів, які вжиті в переносному значенні; пояснювання смислових відтінків вжитих у тексті синонімів та антонімів; аналіз інших наочних посібників, зокрема порівняння.

2. Пояснення значення слів за допомогою різних методів і прийомів. Встановлений напрям навчання включає розгляд конкретних предметів чи дій, демонстрацію малюнків, слайдів із фотографіями предметів, назви яких є новими для учня, а також добір синонімів, антонімів, введення нового слова в контекст, застосування елементарного розбору слів, пояснення утворення значення слів.

3. Виконання учнем різних завдань, що спрямовані на добір слів із певним значенням. Згідно з цим напрямом роботи молодші школярі мають навчатися добирати з поданого синонімічного ряду необхідні за змістом речення іменники; добирати прикметники з переносним значенням для опису предметів, характеристики людини, опису її зовнішності, настрою, свого ставлення до події, до товариша тощо.

4. Введення лексем у власне мовлення школяра. Відповідно до цього напрямку діяльності учні початкової школи оволодіватимуть вміннями складати речення і тексти за опорними словами, замінювати слова в реченнях відповідними синонімами чи антонімами, редагувати подані тексти тощо.

Методика формування лексикологічних умінь учнів початкової школи має здійснюватися поетапно: підготовчий етап, спеціальний і аспектний, або етап удосконалення лексикологічних умінь. На етапі підготовки молодші школярі мають практично ознайомлюватися зі словами, набувати досвіду роботи з лексичними одиницями, а також, порівнювати достовірність слів та спостерігати за окремими лексичними явищами [7, с. 72]. На спеціальному етапі в учнів початкової школи необхідно формувати основні лексикологічні поняття (пряме і переносне значення слів, однозначні і багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми), виробляти вміння і навички правильно визначати їх у реченнях і текстах, самостійно добирати і вживати у мовленні під час побудови власних висловлювань. Завершальний етап вивчення лексикології має на меті узагальнити і систематизувати знання учнів із цього розділу, удосконалити набуті лексикологічні вміння і навички.

Учні з перших днів навчання у школі ставляться до мовлення як до одиниці мови. Ще в період навчання грамоти вчитель пояснює першокласникам значення окремих слів, практично (без використання термінів) учні спостерігають явища омонімії, полісемії, синонімії та антонімії. Саме тут учні вчать контролювати своє мовлення, правильно вживати слова. Нові програми з української мови для учнів 2-4 класів складаються з розділів,

безпосередньо пов'язаних між собою: «Мова і мовлення», «Текст», «Речення», «Слово. Значення слова. Частина мови», «Правопис». Такий підхід до структурування шкільного мовного курсу значною мірою забезпечує його функціональність – оскільки мовні одиниці нижчого рівня функціонують у структурі одиниць вищого рівня [3].

Засвоєння молодшими школярами різних значень одного й того ж слова складає основу багатого та різноманітного словника. Тому учням 2-4 класів дуже важливо усвідомити, що слово може мати кілька форм, частково змінювати звукову оболонку, за рахунок чергування голосних і приголосних фонем, хоча лексичне значення в усіх випадках залишається незмінним. .

У 3-4 класах спостереження за значенням слів у прямому та переносному значенні, випадками багатозначності, з синонімами, антонімами, учні виконують практичні роботи з найпоширенішими омонімами. Для цього в програму введено секційне навчання «Слово. Значення слова. Частина мови» [8].

Під час вивчення розділу «Значення слова» учні ознайомлюються з явищами багатозначності слів, з прямим і переносним значенням слова, із синонімами й антонімами. Вивчення розділу «Слово. Значення слова» забезпечує молодшим школярам міцне опрацювання лексичного матеріалу. Засвоюючи початковий курс рідної мови, учні початкових класів мають усвідомити, що слово може мати кілька різних лексичних значень, розкрити які можна лише за контекстом.

Вивчення молодшими школярами розділу «Слово. Значення слова» у початковому курсі української мови знайомить їх лише з окремими елементами лексичної системи, зокрема синонімами, антонімами, омонімами, лексико-семантичними та тематичними групами слів. Згідно з опрацюванням морфемної будови слова другокласники та третьокласники засвоюють поняття спільнокореневості, засоби префіксального, суфіксального й префіксально-суфіксального способів словотворення, що дає змогу значно розширити словниковий склад.

В роботі над центральним розділом початкового курсу «Слово» опрацювання кожної частини мови новою програмою передбачено в двох аспектах: спочатку учнями засвоюватимуться лексичні характеристики певної частини мови, а потім паралельно має здійснюватися робота над лексико-граматичними і суто граматичними категоріями цієї частини мови, з обов'язковим виявленням їхніх функціональних значень у реченні і тексті [3].

Теоретичні відомості, отримані під час розбору лексичного значення слова, закріплюються та поглиблюються в підрозділах «Будова слова» та «Частина мови». Розбираючи слова за морфемною будовою, добираючи спільнокореневі ряди слів, утворюючи за допомогою префіксів і суфіксів нові слова різних частин мови, учні 3 класу одночасно оволодівають основними навичками словотворчого розбору та вчаться свідомо сприймати слова. морфемна будова слова [1].

У численних вправах, пропонованих сучасними підручниками «Українська мова» для 2-4 класів, міститься вагомий пізнавальний зміст, що дозволяє учням добре усвідомити системність у лексиці рідної мови.

У процесі формування лексикологічних умінь учнів початкової школи доцільно застосовувати насамперед такі традиційні методи (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-проблемний, евристичний) і прийоми (пояснення, розповідь, робота з підручником, бесіда, спостереження, аналіз) навчання [4].

Педагог, добираючи традиційні і нетрадиційні методи та прийоми навчання, урахував специфіку виучуваного лексикологічного поняття і його особливості, рівень підготовленості учнів до сприймання певної лексичної теми, етапи роботи над формуванням лексикологічних понять.

Методична система роботи з формування лексикологічних умінь учнів початкової школи має передбачати застосування доцільних форм організації навчальної діяльності молодших школярів. З метою успішного розвитку вмінь учнів із лексикології необхідно надавати перевагу активним формам роботи – роботі в парах і роботі в малих групах, які забезпечать залучення всіх молодших школярів до активної мовленнєвої діяльності.

З метою успішного формування в молодших школярів умінь із лексикології важливо застосовувати комплекс спеціальних лексичних вправ і завдань. Рекомендуємо вчителів початкової школи використовувати такі вправи і завдання із лексикології [2, с. 142]:

1. Лексичні вправи, мета яких – знаходження виучуваного лексичного явища в поданій групі слів, у словосполученнях, реченнях, зв'язних текстах. Зазначимо, що аналітичний характер таких вправ і завдань допоможе учням початкової школи закріпити знання про істотні ознаки кожного лексикологічного поняття, навчитися визначати їх й обґрунтовувати власну думку.

2. Лексичні вправи, які передбачають добір (самостійний або з використанням друкованих джерел) прикладів, які ілюструють виучуване лексичне явище. Застосування зазначених вправ сприятиме активізації словникового запасу молодших школярів, збагаченню їхнього мовлення новими лексичними одиницями.

3. Лексичні вправи, які мають на меті – спостереження за роллю виучуваного лексичного явища у зразкових текстах різних типів і стилів. Застосовуючи цей вид вправ, учитель зможе допомогти учням початкової школи усвідомити важливе значення мовних засобів у побудові зв'язних висловлювань.

4. Лексичні вправи на групування виучуваних лексичних явищ за певною ознакою. Виконання таких вправ учнями сприятиме формуванню в них лексикологічних умінь класифікувати лексичні одиниці і визначати їх приналежність до певної групи (наприклад, синонімів, антонімів, омонімів).

5. Лексичні вправи, спрямовані на формування вмінь знаходити і виправляти лексичні помилки і недоліки (у групах слів, у словосполученнях, реченнях і текстах). Використовуючи цей вид вправ, педагог навчатиме учнів редагувати висловлювання з погляду вживання в них мовних засобів, уникати невинуватих повторів.

6. Лексичний розбір слів (характеристика слова на основі знань про лексичні явища). Цей вид мовного розбору дозволить узагальнити й систематизувати знання учнів із лексикології і сформувані в них поняття про цей розділ як систему лексичних знань.

Застосування вчителем початкової школи таких видів лексичних вправ сприятиме розширенню і збагаченню словникового запасу учнів, формуванню в них уміння обирати зі свого словника ті слова, які найточніше відповідають змісту висловлювання. У процесі виконання лексичних вправ і завдань учні навчатимуться користуватися словниковим багатством української мови під час побудови власних усних і письмових висловлювань.

У словниковій роботі над формуванням лексикологічних умінь молодших школярів важливе значення мають словниково-логічні вправи, основними видами яких є: називання предметів (хто це? або що це?); визначення ознак предметів за кольором, розміром, формою, матеріалом, смаком, запахом тощо; підведення видових понять під родові та розчленування родового поняття на видові; визначення предмета за його ознаками (колір, форма, розмір, матеріал, смак тощо); визначення предмета за його діями; порівняння предметів за певною ознакою; вилучення зайвого предмета або слова, що його називає; доповнення групи однорідних предметів; розподіл предметів або слів, що їх називають, по групах; логічне визначення предмета [4].

Процес виконання учнями лексико-логічних вправ буде ефективним за певних методичних умов: активізація розумової діяльності дітей; зв'язок з лексикою підручника, з предметом мови, що вивчається; введення «конфліктних» слів; зв'язок з опрацюванням зв'язних висловлювань різних типів і стилів; використовувати візуалізацію (об'єкти, зображення); поступове ускладнення вправ.

Таким чином, успішність словникової роботи під час застосування словниково-логічних вправ забезпечується дотриманням методичних рекомендацій [5]:

- удосконалювати лексичний запас дитячого мовлення необхідно систематично на кожному уроці української мови, на інших навчальних заняттях;
- добирати зміст і прийоми словникової роботи потрібно з урахуванням вікових особливостей школярів, рівня розвитку їхніх мовленнєвих здібностей;
- організовуючи словникову роботу, необхідно враховувати всі лексико-граматичні властивості слова й особливості його вживання в

мовленні, забезпечувати взаємозв'язок із вивченням різних розділів початкового курсу української мови;

– будувати всі словникові вправи потрібно на основі тексту, пояснюючи учням особливості сполучуваності слів, точність і доцільність їх уживання в мовленні

Після вивчення розділу «Слово. Значення слова» учень повинен уміти [1]:

– пояснювати лексичне значення слів, значення деяких словосполучень, особливо фразеологізмів, які вживаються в підручниках для початкових класів не лише української мови, а й інших навчальних предметів;

– пояснювати різні значення (двох-трьох) одного слова, вставляючи їх у сполучення слів і речень або в контекст;

– розпізнавати пряме і переносне значення слів;

– пояснювати походження окремих слів, порівнюючи їх із спільнокореновими та використовуючи елементарний словотвірний розбір.

За такого підходу проблема збагачення, уточнення та активізації словникового запасу учнів має бути в полі зору вчителя на кожному уроці. Зважаючи на специфіку його багатoproфільної професіограми, цей вид професійної діяльності вчителя повинен мати чітко виражений міждисциплінарний характер. Йдеться про те, що лексикологічні уявлення, яких учні набудуть на уроках української мови, іноді повинні зосереджуватися на лексиці, актуальній для інших навчальних предметів. Особливої уваги в цьому плані заслуговує і термінологія. Працюючи над засвоєнням молодшими педагогічних і наукових термінів, учитель повинен доводити учнів до розуміння змісту кожного нового терміна, співвідносити його з відповідними мовленнєвими і мовленнєвими явищами, поняттями, правильно вимовляти, наголошувати.

Висновки. Таким чином, процес формування лексикологічних умінь учнів початкової школи є тривалим і передбачає застосування методичної системи роботи щодо формування в учнів умінь із лексикології. Система роботи з формування лексикологічних умінь молодших школярів має передбачати врахування специфічних принципів навчання, застосування доцільних методів і прийомів роботи, форм організації навчальної діяльності і засобів навчання.

Досягненню успішних результатів у формуванні в учнів лексикологічних умінь сприяє комплекс лексичних вправ і завдань мовленнєвого спрямування, які педагог має ретельно добирати, ураховуючи вікові особливості учнів.

Процес формування лексикологічних умінь молодших школярів має відбуватися в тісному взаємозв'язку з розвитком зв'язного мовлення. Вироблення мовленнєвих умінь та навичок відбувається в комплексі з психічними діями і процесами. Під час вивчення лексикології слід ураховувати психологічні особливості та механізми мовлення, особливості формування творчого мислення школярів.

Таким чином, необхідність реалізації лінгвістичної лінії в процесі освіти молодшого школяра зумовлює потребу пошуків нових шляхів у розвитку мовлення учня та поглибленні його знань про слово як структурний елемент усієї системи сучасної української літературної мови. Реалізація всіх зазначених специфічних лінгвометодичних принципів при вивченні лексикологічних понять надає сучасному вчителю початкових класів закладу загальної середньої освіти можливість забезпечити органічний взаємозв'язок цього розділу з граматиною, стилістикою, зв'язним мовленням учнів, сприятиме формуванню досконалих усних і письмових висловлювань.

Література:

1. Вашуленко М., Васильківська Н., Дубовик С. Загальні методичні рекомендації щодо навчання української мови в 3 класі. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733390.pdf>
2. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Літера ЛТД, 2010. 364 с.
3. Валущенко М. Мова і мовлення у початковій школі. URL: <https://naps.gov.ua/ua/press/method/2434/>
4. Дубовик С.Г., Шкапенко К.О. Формування лексикологічних умінь учнів на уроках української мови в початковій школі. Педагогічні науки. «Молодий вчений», № 3 (91), березень, 2021 р. с. 203-207.
5. Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. Харків: Школа, 2004. 496 с.
6. Плющ М.Я., Бевзенко С.П., Грипас Н.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: підручник. За ред. Н.Я. Плющ. 4-те вид., стер. Київ: Вища школа, 2003. 430 с.
7. Сіранчук Н.М. Процес формування лексичної компетентності молодшого школяра у структурі теорії мовленнєвої діяльності. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2015. Випуск 4. С. 72–76
8. Терещенко В. Розвиток лексичних навичок у четвертокласників на уроках української мови. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/102-innovatsiyi-osvitni-tekhnohiiyi-v-ukrayini-teoriya-ta-praktyka/658-rozvitok-leksichnikh-navichok-u-chetvertoklasnikiv-na-urokakh-ukrajinskoji-movi>
9. Українська мова. Українська література Київ: КАЗКА, 2009. 864 с. (Серія: «Новий довідник»).

References:

1. Vashulenko M., Vasykivska N., Dubovyk S. *Zahal'ni metodychni rekomendatsiyi do navchannya ukrayins'koyi movy v 3 klasi* [General methodical recommendations for teaching the Ukrainian language in the 3rd grade.] [in Ukrainian].
2. Vashulenko M.S. (2010) *Metodyka vykladannya ukrayins'koyi movy v pochatkoviy shkoli: Navchal'no-metodychnyy posibnyk dlya studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv* [Methods of teaching the Ukrainian language in primary school: Educational and methodological manual for students of higher educational institutions.] Kyiv: Litera LTD. 364 p. [in Ukrainian].
3. Valushchenko M. *Mova i movlennya v pochatkoviy shkoli*. [Language and speech in elementary school.] [in Ukrainian]. URL: <https://naps.gov.ua/ua/press/method/2434/>
4. Dubovyk S.G., Shkapenko K.O. (March, 2021) *Formuvannya leksykologichnykh umin' uchniv na urokakh ukrayins'koyi movy v pochatkoviy shkoli*. *Pedahohichni nauky*. «Molodyy vchenyy» [Formation of students' lexicological skills in Ukrainian language lessons in primary school. *Pedagogical sciences*. «Young Scientist»] No. 3 (91), p. 203-207. [in Ukrainian].

5. Zubkov M.G. (2004) *Ukrainian language: Universal reference book*. Kharkiv: School. 496 p. [in Ukrainian].

6. Plyusch M.Ya., Bevzenko S.P., Hrypas N.Ya. etc. (2003) *Modern Ukrainian literary language: a textbook*. Under the editorship N.Ya. Ivy. 4th ed., pp. Kyiv: Higher School. 430 p. [in Ukrainian].

7. Siranchuk N.M. (2015) *Protses formuvannya leksychnoyi kompetentsiyi molodshoho shkolyara v ramkakh teoriiy movlennyevoyi diyal'nosti*. *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky*.

[The process of forming the lexical competence of a junior high school student in the framework of the theory of speech activity. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. Pedagogical sciences.*] Issue 4. P. 72–76 [in Ukrainian].

8. Tereshchenko V. *Rozvytok leksychnykh navychok chetvertoklasnykiv na urokakh ukrayins'koyi movy*. [Development of lexical skills of fourth-graders in Ukrainian language lessons.] URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robot/102-innovatsiyni-osvitni-tekhnologiyi-v-ukrayini-teoriya-ta-praktyka/658-rozvitok-leksychnykh-navychok-u-chetvertoklasnykiv-na-urokakh-ukrajinskoji-movi>

9. Ukrainian language. (2009) *Ukrainian literature* Kyiv: KAZKA. 864 p. (Series: «New Handbook»).

Журнал

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 11(29) 2023

Формат 60x90/8. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
e-mail: gotoprint@gmail.com